

Amberg Eszter: A nyilvános könyvtárak jegyzéke, valamint a kulturális törvény 2009. évi változásairól

A Magyar Köztársaság 2010. évi költségvetését megalapozó egyes törvények módosításáról szóló 2009. évi CIX. tv. 23. §-a 2010 január 1-jétől módosította a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. tv. (a továbbiakban: Kulturális tv.) egyes paragrafusait.¹

A tavalyi összefoglalóban is olvashatták, hogy minden irányító szervnek (önkormányzatnak) 2009. május 15-éig kellett az irányítása alá tartozó, már bejegyzett költségvetési szerveinek közfeladatellátás módját szervezeti szempontból felülvizsgálni, és ennek alapján az irányító szervek kötelesek voltak a költségvetési szerveiket a költségvetési szervek jogállásáról és gazdálkodásáról szóló 2008. évi CV. tv. (a továbbiakban: Kt.) szerint meghatározott típusokba besorolni, az alapító okiratokat módosítani. Sajnos, nagyon kevés önkormányzat küldte be ez idáig nyilvános könyvtárának hiteles és módosított alapító okiratát, így ezúton is szeretnénk biztatni a kollégákat, hogy amennyiben könyvtáruk a nyilvános könyvtárak jegyzékén szerepel, úgy mielőbb szorgalmazzák intézményük fenntartójánál, hogy küldjék be a Könyvtári Intézetbe a nyilvános könyvtárak hitelesített, módosított alapító okiratait. A Kt. 4. §-a tartalmazza a költségvetési szerv alapító okiratának kötelező tartalmi elemeit. Az említett paragrafus (1) bekezdésének g) pontja értelmében az alapító okiratnak tartalmaznia kell - többek között - a költségvetési szerv 15-16. §, valamint 18. § szerinti besorolását. Ezt nevezzük a költségvetési szerv típus szerinti besorolásának. Tehát a költségvetési szerv típus szerinti besorolása:

- A tevékenységek jellege alapján (Kt. 15. §): közhatalmi vagy közszolgáltató költségvetési szerv. (Természetesen a könyvtárak minden esetben a közszolgáltató költségvetési szervek közé sorolandók.)
- A közszolgáltató szerv fajtája szerint (Kt. 16. §): közintézmény vagy közintézet vagy vállalkozó közintézet vagy közüzem. (A könyvtárak vagy a közintézmények vagy a közintézetek közé sorolandók.)
- Feladatellátáshoz kapcsolódó funkciója (Kt. 18. §): önállóan működő és gazdálkodó vagy önállóan működő költségvetési szerv.

E fenti három besorolás közül a következőkben bővebben a közintézményi és a közintézeti státust fejteném ki.

A Kt. 16. § (1) bekezdése szerint közszolgáltató költségvetési szerv

a) közintézmény: az alaptevékenysége szerint közoktatási, szakképzési, felnőttképzési, szociális, gyermek- és ifjúságvédelmi, közgyűjteményi, közművelődési, vagy a b) pontban meg nem jelölt szellemi közszolgáltatást, illetve gazdasági-pénzügyi-műszaki ellátást végző költségvetési szerv;

b) közintézet: az alaptevékenysége szerint egészségügyi, felsőoktatási, tudományos kutatási, fejlesztési, művészeti, környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi, sportcélú vagy informatikai közszolgáltatást végző költségvetési szerv, illetve a külön törvényben meghatározott közgyűjtemény.

A Kulturális tv. 2010 január 1-jétől egy új 95/B. §-sal egészült ki, amelynek (1) bekezdése értelmében közintézetként kell besorolni:

- a) az Országos Széchényi Könyvtárat,
- b) a Magyar Országos Levéltárat,

- c) a Magyar Nemzeti Filmarchívumot,
- d) az országos múzeumokat (kivéve a Semmelweis Orvostörténeti Múzeumot, Könyvtárat és Levéltárat, valamint a Hadtörténeti Múzeumot).

Az (1) bekezdésben foglalt körülmények fennállása esetén a fenntartó közintézetként sorolhatja be:

- a) az országos szakkönyvtárat,
- b) a megyei múzeumot (ha annak szervezetéhez több, a megye közigazgatási területén működő múzeum tartozik),
- c) a megyei könyvtárat,
- d) a főváros, illetve megyei jogú városok által fenntartott múzeumot, könyvtárat.

A közintézet számára az irányító szerv éves bevételi követelményt állapít meg, és amennyiben a közintézet e bevételi követelményt egymást követő három éven keresztül nem teljesíti, az azt követő évtől a közintézmények gazdálkodására és vezetésére vonatkozó szabályokat köteles alkalmazni. A közintézet a számvitelről szóló törvény szerinti üzemgazdasági (eredmény-) szemléletű könyvvezetésre, illetve beszámolásra is köteles.

Továbbá a Kulturális tv. 95/B. § (4) bekezdése szerint önállóan működő és gazdálkodó közintézet közgyűjtemény vezetője az lehet, aki a 95. §-ban meghatározott szakirányú felsőfokú végzettségen túlmenően vezetési, szervezési, gazdálkodási ismeretekkel és vezetői gyakorlattal rendelkezik, továbbá az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban áll, illetve akivel ilyen jogviszonyt létesítenek. A (4) bekezdésben meghatározott vezetési, szervezési, gazdálkodási ismeretekkel rendelkezőnek kell tekinteni azt, aki felsőoktatási intézményben szerzett közgazdasági végzettséggel vagy a miniszter által külön jogszabályban meghatározottak szerint akkreditált vezetői ismereteket nyújtó tanfolyam eredményes elvégzését igazoló okirattal rendelkezik.

A Kulturális tv. 95/B. § (6) bekezdése szerint önállóan működő és gazdálkodó közintézmény közgyűjtemény, valamint önállóan működő közgyűjtemény vezetője az lehet, aki a 95. §-ban meghatározott szakirányú felsőfokú végzettségen túlmenően államháztartási, vezetési ismeretekkel és vezetői gyakorlattal rendelkezik, továbbá az intézménnyel közalkalmazotti jogviszonyban áll, illetve akivel ilyen jogviszonyt létesítenek. A (6) bekezdésben meghatározott államháztartási, vezetési ismeretekkel rendelkezőnek kell tekinteni azt, aki legalább a miniszter által külön jogszabályban meghatározottak szerint akkreditált vezetői ismereteket nyújtó tanfolyam eredményes elvégzését igazoló okirattal rendelkezik.

A fent előírt képesítéseket a 2010. január 1-je után létrejövő új megbízások esetén a megbízást követő egy éven belül, a 2010. január 1-jén érvényben lévő és még legalább két évig tartó megbízások esetében 2011. december 31-éig kell megszerezni. Amennyiben a képesítés megszerzése nem történik meg, a megbízás e törvény erejénél fogva megszűnik.

Ezúton is szeretném szíves figyelmükbe ajánlani a jelenleg még akkreditáció alatt lévő, a Könyvtári Intézet által szervezett "Könyvtári vezetői ismeretek" című, négy modulból álló, 120 órás képzési programot. A képzés a következő modulokat fogja majd tartalmazni:

- I. Alapvető vezetési ismeretek
- II. Gazdálkodási és pénzügyi ismeretek, a teljesítménymérés könyvtári mutatói
- III. Korszerű emberi erőforrás menedzsment
- IV. A minőségirányítás kialakítása és értékelése, a minősített könyvtári cím elnyerésének módszerei

Az alapító okirat Kt. szerint meghatározott, új tartalmi elemeiről bővebben a Korszerű könyvtár című kézikönyvben olvashatnak.³

* * *

2009-ben - a korábbi évekkel ellentétben - nem négy, hanem hat nyilvános könyvtári jegyzék⁴ jelent meg, ebből a Hivatalos Értesítő 2009. évi 56. számában a teljes nyilvános könyvtárak jegyzéke megjelent. Ezúton is szeretnénk felhívni szíves figyelmüket, hogy a nyilvános könyvtárak jegyzéke - a 64/1999. Korm. rendelet 4. § (3) bekezdése értelmében - ettől kezdve a gyorsabb átfutású Hivatalos Értesítőben fog megjelenni.

2009-ben a nyilvános könyvtárak jegyzékére összesen 11 könyvtár kérte felvételét, végül 8 könyvtár, vagyis a jelentkezők 73 százaléka került fel ténylegesen. A nyolc jegyzékre felkerült könyvtár alaptevékenység szerinti megoszlása:

	23. jegyzék	24. jegyzék	26. jegyzék	27. jegyzék
egyetemi könyvtár		1		
községi könyvtár	1			1
szakkönyvtár	3	1	1	

A 2008 év végi állapothoz képest⁵ 1312-ről 1234-re csökkent a nyilvános könyvtárak száma. Egyrészt az említett 8 könyvtárat felvettük a jegyzékre, másrészt a 23. jegyzékről 24, a 24. jegyzékről 28, a 25. jegyzékről 14, a 26. jegyzékről 4, a 27. jegyzékről 5, a 28. jegyzékről pedig 11 könyvtárat, azaz összesen 86 könyvtárat töröltünk az önkormányzatok kérésére. Azaz tovább mérséklődik a "törlési kedv", 2009-ben az előző évihez képest harmadával kevesebb könyvtárat töröltünk a jegyzékről.⁶ Ez annak is köszönhető, hogy akik a kötelező könyvtári feladatellátást mozgókönyvtári szolgáltatás megrendelésével kívánják, illetve kívánták teljesíteni, már 2006-2008 között zömmel lejelentkeztek a jegyzékről.

Alaptevékenység	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009. február	2009. március	2009. július	2009. október	2009. törtés	2002-2009 összesen
Megyei könyvtári feladatok ellátása	19												19
Városi könyvtári feladatok ellátása	219	5			2		-1						225
Városi és országos szakkönyvtári feladatok ellátása	1												1
Városi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	42	-11	1									-1	31
Községi könyvtári feladatok ellátása	1132	37	26	-14	-116	-323	-161	1			1	-59	524
Községi és iskolai könyvtári feladatok ellátása	455	27	24	-1	-42	-99	-83					-24	257
Nemzeti könyvtári feladatok ellátása	1												1
Nemzeti gyűjtőkörű és egyetemi könyvtári feladatok ellátása	1												1
Digitális könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1												1
Országos szakkönyvtári feladatok ellátása	11			-1			1						11
Szakkönyvtári feladatok ellátása	26	4	11	7	3	-1	6	3	1	1			61
Egyetemi könyvtári feladatok ellátása	30			-1	1		-1		1			-1	29
Főiskolai könyvtári feladatok ellátása	35	-3	1	1		1	4					-1	38
Egyházi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	14	2					1						17
Egyházi és iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	2												2
Iskolai könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	1		1										2
Munkahelyi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	16	-1				-5							10
Munkahelyi és városi könyvtári feladatok nyilvános könyvtári ellátása	5		1		1		-1	-2					4
ÖSSZESEN	2011	60	65	-9	-151	-428	-236	4	2	1	1	-86	1234

A nyilvános könyvtárak jegyzéke 2002-2009

Az idei és a tavalyi táblázat adatait összevetve megállapítható, hogy továbbra is csökken a községi (és iskolai) könyvtárak száma, de már csak 10 százalékkal. Ugyanakkor a szakkönyvtárak száma 2009-ben 10 százalékkal emelkedett. A jegyzékre felvett

szakkönyvtárak között találunk egészségügyi és pedagógiai szakkönyvtárakat is. Külön szeretném kiemelni az Országos Színháztörténeti Múzeum és Intézet Könyvtárát és a Veszprém Megyei Levéltár Szakkönyvtárát, amely intézmények 2009-től szintén megnyitották kapukat a nagyközönség előtt.

A 2009-ben a jegyzékről elutasított három könyvtárból egy szakkönyvtár és kettő községi (és iskolai) könyvtár volt. Az elutasítások oka egyrészt az volt, hogy nem a könyvtár iratait küldték be, illetve a beküldött iratok szerint "korlátozottan" nyilvános (vagy nem nyilvános) a könyvtár. Másrészt a jegyzékre jelentkező könyvtár alapító okirata nem tartalmazta az okirat valamennyi kötelező tartalmi elemét.

A köztársasági elnök a 76/2009. (VI. 30.) KE határozata értelmében 2009-ben 22 nagyközönségnek adományozott városi címet. Év végéig 11 önkormányzat⁷ küldte be a Könyvtári Intézetbe a hitelesített, módosított alapító okiratot. Az új városok közül Sajóbábornak, a korábbiak közül Hajósnak és Örkénynek nincs nyilvános könyvtára. Bodajk, Kemece és Zsámbék pedig az önkormányzat szakfeladatán működik. Hivatkozva a Kulturális tv. 67. §-ára, reméljük, e települések is mielőbb rendezik a nyilvános könyvtári ellátás helyzetét városi rangjukhoz méltóan, és ennek kapcsán természetesen elkészítik, illetve módosítják az alapító okirataikat, majd beküldik a Könyvtári Intézetbe.

Magye	2004	2005	2008	2009
Bács-Kiskun			Hajós	
Borsod-Abaúj-Zemplén				Sajóbáborny
Fejér			Bodajk	
Győr-Moson-Sopron				Beled
Jász-Nagykun-Szolnok				Jászkisér
Pest	Örkény			Tápiószele, Zsámbék
Somogy				Igal
Szabolcs-Szatmár-Bereg		Kemece		Nyírmada, Vaja
Tolna				Gyönk
Vas				Vép
Zala				Pacsa

Városi címet kapott települések, amelyek módosított alapító okiratát továbbra is várjuk

1 Magyar Közlöny, 2009. évi 157. szám 39482-39483. p.

2 Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2009. 5. sz. 8-9. p.

3 Amberg Eszter: Az alapító okirat. = Korszerű könyvtár. (Szerk.: Dán Krisztina, Fehér Miklós) RAABE, 2010. február

4 Oktatási és Kulturális Közlöny, 2009. évi 5. sz. 966-972. p.; 8. sz. 1390-1394. p.; 15. sz. 2251-2254. p.; 21. sz. 3062-3066. p.; 29. sz. 4249-4251. p.; Hivatalos Értesítő, 2009. évi 56. sz. 12934-13029. p.

5 Vö.: Könyv, Könyvtár, Könyvtáros, 2009. 5. sz. 11. p.

6 2005-ben 71 db, 2006-ban 165 db, 2007-ben 439 db, 2008-ban 256 db könyvtárat töröltünk a jegyzékről.

7 Balatonkenese, Budakalász, Csanádpalota, Mágocs, Medgyesegyháza, Mélykút, Mezőkeresztes, Nagymányok, Rácalmás, Rákóczi falva és Újkígyós.

8 2006-ban egy nagyközönség se kapott városi címet, a 2007-es városok nyilvános könyvtárainak hitelesített, módosított alapító okirata pedig maradéktalanul beérkezett a Könyvtári Intézetbe.

